

Het Gemeentefonds

Ben Gilot, stafmedewerker Gemeente- en OCMW-financiën, VVSG

Het Gemeentefonds is één van de belangrijkste inkomstenbronnen voor de lokale besturen: ongeveer één vijfde van de inkomsten van de lokale besturen vloeit voort uit deze Vlaamse subsidie. Het fonds wordt onder de gemeenten verdeeld op basis van verscheidene maatstaven. Voor de besteding ervan is het lokale bestuur ongebonden; ze kan naar eigen inzicht deze financiële middelen aanwenden. De dotatie kan worden verdeeld onder gemeentebestuur en OCMW.

1. Hoogte van het fonds

Bij de laatste grote hervorming in 2003 bedroeg de startdotatie 1.542 miljoen euro. Om de welvaartsvastheid van deze subsidie te verzekeren en om te vermijden dat de gemeentelijke fiscaliteit een steeds groter aandeel in het totaal van de gemeentelijke ontvangsten inneemt, wordt de dotatie elk jaar verhoogd met een groeivoet. Aanvankelijk was die groeivoet berekend op de inflatie en de geraamde reële groei van het bruto nationaal inkomen. Vanaf het begrotingsjaar 2005 ligt deze groeivoet echter vast op 3,5% per jaar.¹

De dotatie van het Gemeentefonds wordt sinds 2013 jaarlijks verminderd met een bedrag voor de cofinanciering voor Audit Vlaanderen. Dat verzelfstandigd agentschap van de Vlaamse overheid voert externe audits uit bij de lokale besturen. De financiering voor dit agentschap gebeurde tot in 2014 voor de helft door de Vlaamse overheid. De overige middelen kwamen uit het Gemeentefonds (45%) en het Provinciefonds (5%). Sinds het verdwijnen van het Provinciefonds in 2015 staat de Vlaamse overheid in voor 55% van de totale financiering. De dotatie van het Gemeentefonds wordt hierdoor vanaf 2017 dan ook verminderd met 2.035.800 euro.

In 2017 werd in totaal, na de vermindering van de cofinanciering van de externe audit, een bedrag van 2.496,3 miljoen euro onder gemeenten en OCMW's verdeeld.

2. Het verdelend mechanisme²

De verdeling van het Gemeentefonds gebeurt aan de hand van verscheidene maatstaven die opvraagbaar zijn voor de gemeenten maar die op korte termijn door de eigen beleidsbeslissingen niet beïnvloedbaar zijn. Ze zijn goed voor een vast percentage van het fonds³ en kunnen in vijf clusters worden opgedeeld, volgens een voorafname en vier andere criteria:

- bijzondere financiering van de centrum- en kustgemeenten (40,96%)⁴
- andere criteria:
  - centrumfunctie (7,98%)
  - fiscale draagkracht (30,12%)
  - open ruimten (5,98%)
  - sociale maatstaven (14,96%)

---

¹Decreet van 24 december 2004 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2005 (BS 31/12/2004).

²De aangehaalde bedragen in dit hoofdstuk hebben betrekking op de definitieve verdeling van het Gemeentefonds voor 2015.

³ Hier afgerond tot op twee cijfers na de komma.

⁴Percentage t.o.v. het totale bedrag van het Fonds.

De verdeling voor elke maatstaf gebeurt op basis van hun onderlinge verhouding ten opzichte van een basisgetal. Dat betekende bijvoorbeeld dat in 2017 40,96 % van het fonds, of 1.022.583.142 euro, wordt verdeeld op basis van het aantal inwoners, maar dan alleen voor die gemeenten die recht hebben op een voorafname. 14,96% van het fonds, zo'n 373.405.193 euro, wordt verdeeld op basis van het aantal personen met een voorkeursregeling in de ziekteverzekering, het gemiddeld aantal personen dat recht heeft op een leefloon over drie jaar, het aantal werkzoekenden met een werkloosheidsuitkeringsaanvraag, het aantal geboorten in een kansarm gezin over drie jaar en het aantal sociale huurappartementen.

3. Betalingswijze

Na de toepassing van de waarborgregeling en de correctie voor te lage aanslagvoeten, bekomen we het definitieve bedrag, ook hoofddotatie genoemd, per gemeente. Dat bedrag wordt verdeeld onder gemeente en OCMW. Elke gemeente kan vragen om een deel van dat bedrag rechtstreeks te storten op de rekening van het OCMW, op basis van een akkoord tussen gemeente- en OCMW-raad. Die beslissing moet wel uiterlijk op 30 juni van het jaar dat de verdeling voorafgaat toekomen bij het Agentschap Binnenlands Bestuur. Indien dergelijke beslissing er niet is of indien ze niet tijdig aan de administratie wordt meegedeeld, wordt automatisch 8% van het gemeentelijk aandeel rechtstreeks op de OCMW-rekening gestort. In de praktijk zien we dat bij de meeste besturen 8% van het Gemeentefonds naar het OCMW gaat, namelijk bij 216⁵ in totaal. Er zijn 54 besturen waar het OCMW een lager percentage krijgt en 38 met een hoger percentage.

Op de laatste bankwerkdag van januari, april en juli wordt een voorschot uitbetaald dat gelijk is aan één vierde van het aandeel van de laatst gekende definitieve verdeling. In oktober wordt dat voorschot verminderd met de bedragen voor de cofinanciering van de externe audit. Na afloop van het jaar volgt de definitieve verdeling. De rekeningen van de gemeenten en OCMW's die een hoger bedrag aan voorschotten hebben gekregen dan het aandeel waar zij krachtens de verdeling recht op hebben, worden ambtshalve gedebiteerd voor het te veel ontvangen bedrag.

4. Aanvullende dotaties bij het Gemeentefonds

4.1 Elia-compensatie

Vanaf 2008 kende het Gemeentefonds een aanvullende dotatie. Die kwam er ter compensatie van de afschaffing van de Eliataks, een federale heffing op de elektriciteitsdistributie via Elia, de beheerder van het hoogspanningsnetwerk. Deze heffing moest het dividendverlies dat de gemeenten leden door de vrijmaking van de elektriciteitsmarkt gedeeltelijk compenseren. Dat bedrag, 83 miljoen euro, wordt elk jaar aan het Gemeentefonds toegevoegd en niet geïndexeerd.

De verdeling van de dotatie onder de gemeenten verloopt echter niet gelijk met de verdeling van de hoofddotatie. Ze is gebaseerd op de procentuele verhouding zoals bij de verdeling van de federale Eliabijdrage voor het jaar 2007. Dit bedrag wordt eind april doorgestort.

---

⁵Cijfers voor 2017.

4.2. Aanvullende dotatie n.a.v. de integratie van de sectorale subsidies

In 2016 werd een aanvullende dotatie aan het Gemeentefonds toegevoegd. Deze dotatie is het gevolg van de integratie van verschillende sectorale subsidies in het Fonds. De gemeenten kunnen voortaan autonoom beslissen over de tot 2015 geormerkte middelen van lokaal cultuurbeleid, lokaal jeugdbeleid, lokaal sportbeleid, flankerend onderwijsbeleid, bestrijding kinderarmoede, gemeentelijke ontwikkelingssamenwerking en integratie. De hoogte van de aanvullende dotatie bedraagt 131.010.000 euro en wordt niet geïndexeerd. De verdeling van het bedrag gebeurt overeenkomstig het aandeel dat de gemeenten in 2014 kregen uit al deze subsidieregelingen samen. De aanvullende dotatie wordt doorgestort naar de gemeenten.

De uitbetaling van deze aanvullende dotatie verloopt anders dan bij de hoofdotatie of bij de Elia-compensatie. De aandelen worden slechts voor 75% uitbetaald in het jaar waarop ze betrekking hebben, namelijk 50% op het einde van april en 25% op het einde van oktober. De resterende 25% van de aanvullende dotatie wordt pas op het einde van januari van het daaropvolgende jaar uitbetaald.

4.3. Aanvullende dotatie n.a.v. de integratie van het Stedenfonds

De middelen die voorheen via het Stedenfonds onder de centrumsteden werden verdeeld, worden vanaf 2017 verdeeld via een aanvullende dotatie aan het Gemeentefonds. De dotatie wordt jaarlijks geïndexeerd met een evolutiepercentage van 3,5%. In 2017 bedroeg de aanvullende dotatie 146,4 miljoen euro.

Deze aanvullende dotatie wordt uitbetaald in vier gelijk delen, telkens op het einde van de eerste maand van elk kwartaal.

4.4. Aanvullende dotatie n.a.v. de vernieuwde taakstelling van de provincies

In 2018 namen zes gemeenten enkele provinciale instellingen over naar aanleiding van het decreet houdende de vernieuwde taakstelling en financiering van de provincies. Via de dotatie wordt 23,8 miljoen euro verdeeld over Antwerpen, Gent, Hasselt, Kortrijk, Waregem, Moerbeke en Tongeren. Deze middelen worden uitbetaald in vier gelijke delen, telkens op het einde van de eerste maand van elk kwartaal.

